УДК 616.5-089:378.147.88:614.2
https://doi.org/10.31612/2616-4868.7.2025.17

ПІДГОТОВКА ЛІКАРЯ-ХІРУРГА ДЕРМАТОЛОГА: КОНЦЕПЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Дмитро Д. Дячук, Олена О. Ошивалова, Олег Л. Зюков

Державна наукова установа «Центр інноваційних технологій охорони здоров'я» Державного управління справами, м. Київ, Україна

Резюме

Вступ. Зростання потреби в комплексному лікуванні дерматологічних захворювань, що потребують хірургічного втручання, розвиток естетичної та онкологічної дерматології, а також інтеграція цифрових технологій у клінічну практику обумовлюють необхідність створення спеціалізованої освітньої програми з хірургічної дерматології в Україні відповідно до європейських стандартів.
Мета. Обґрунтувати підходи до розробки та впровадження освітньої програми зі спеціалізації «Хірургічна дерматологія» в Україні на основі аналізу кваліфікаційних вимог та міжнародного досвіду з метою підвищення ефективності медичної допомоги й інтеграції в європейський освітній простір.
Матеріали та методи. Аналіз чинної кваліфікаційної характеристики спеціальності «лікар-хірург дерматолог» (наказ МОЗ України № 117 від 29.03.2002), міжнародних моделей підготовки дерматохірургів (ЄС, Велика Британія, США, Австралія), а також SWOT-аналіз відповідних компетентностей. Використані методи дослідження: контент-аналіз, порівняльний аналіз, експертне оцінювання.
Результати. Визначено сильні та слабкі сторони чинної кваліфікації лікаря-хірурга дерматолога, серед яких широкі клінічні компетентності, міждисциплінарна орієнтація, але недостатня деталізація цифрових, психосоматичних та естетичних аспектів. Ідентифіковано можливості для розробки освітньої програми через інтеграцію сучасних технологій, міжгалузеву співпрацю та модель безперервного професійного розвитку. Обґрунтовано перспективи адаптації європейських підходів до підготовки лікарів з хірургічної дерматології в Україні.
Висновки. Розробка освітньої програми зі спеціалізації «Хірургічна дерматологія» має ґрунтуватися на гармонізації українських кваліфікаційних вимог із міжнародними стандартами, що сприятиме підвищенню якості медичної допомоги та професійному визнанню лікарів в європейському просторі.

Ключові слова: **хірургічна дерматологія, освітня програма, лікар-хірург дерматолог, кваліфікаційна характеристика, міжнародний досвід, медична освіта, інтеграція**

ВСТУП

Спеціальність «Хірургічна дерматологія» (далі – ХД) виникла як відповідь на клінічну потребу у точному, функціонально- та естетично-зорієнтованому лікуванні новоутворень та дефектів шкіри, що було обумовлено стрімким зростанням захворюваності на рак шкіри, попиту на мініінвазивну та естетичну медицину і підкріплено розвитком технічного ресурсу для реалізації цього попиту (лазери, дерматоскопи, роботизовані системи, інше).

Приділення уваги спеціалізації з хірургічної дерматології (surgical dermatology) за кордоном почалося з середини XX століття, але активно розвиватися ХД почала в 1980-1990 роках і сформувалась як субспеціалізація у розвинених країнах із сильною науково-освітньою базою.

Таким чином, Сполучені Штати Америки (США) були першими, хто офіційно сформував окрему субспеціальність Mohs хірургії. У Великій Британії [14, 18, 19] та Австралії [12, 13] формування спеціалізації з ХД стало реакцією на клінічні потреби (епідеміологія раку шкіри, амбулаторна хірургічна практика, автономність лікаря, інше). Наразі розвиток ХД нерозривно пов'язаний із інноваціями, міждисциплінарністю та цифровізацією.

Таблиця 1

Огляд ключових етапів актуалізації спеціалізації з «Хірургічна дерматологія» у провідних країнах

Країна	Етапи розвитку
США	1940-1950 рр.: Frederic Mohs розробив техніку мікрографічної хірургії (Mohs surgery) для лікування раку шкіри; цей метод став основою нової субспеціальності; 1985 р.: створено American College of Mohs Surgery як офіційне визнання субспеціалізації; 1990-2000 рр.: зростання попиту на естетичні та малоінвазивні втручання, дерматологи активно почали використовувати лазери, кріо-, електро- та фототерапію [9, 10, 11]
Велика Британія	1990 – початок 2000 рр.: хірургічна дерматологія увійшла до стандартної навчальної програми Dermatology Specialty Training Curriculum; Royal College of Physicians включив хірургічні навички як ключову компетентність для спеціаліста дерматолога [14, 18, 19]
Країни ЄС (Франція, Німеччина, Нідерланди)	2000 рр.: Університетські лікарні включили хірургічні блоки до резидентських програм з дерматології, з акцентом на онкодерматологію та естетичну хірургію; Європейський союз медичних спеціалістів розробив окремі стандарти підготовки з дерматологічної хірургії [15, 16, 17]
Австралія	2000-2010 рр.: Коледж для дерматологів створив стажування в клініках з дерматохірургії, включаючи Mohs surgery [12, 13]

Спеціальність «лікар-хірург дерматолог» в Україні [1, 2, 7] стає актуальною з огляду на низку епідеміологічних, клінічних, економічних та освітніх факторів, які зближують медичну практику з європейськими та світовими стандартами. Ключовими причинами актуалізації ХД в Україні стали:

- стійке зростання захворюваності на немеланомні пухлини шкіри та меланому, рання діагностика та мікрохірургічне лікування стають критично важливими для зниження смертності та інвалідності;

- недостатній кадровий ресурс у сфері дерматохірургії (пацієнтів лікують окремо дерматологи та хірурги, що створює фрагментованість медичної допомоги та знижує ефективність лікування складних дерматологічних захворювань, які потребують хірургічного втручання, до прикладу, базально-клітинної або плоско-клітинної карциноми шкіри),

- попит на естетичну медицину, в тому числі малоінвазивні методики, лазерну хірургію, пластику після видалення новоутворень, пацієнти очікують високого рівня косметичного результату після втручань, що вимагає від фахівця подвійної компетентності – із хірургії та дерматології;

- централізація функцій (діагностика, хірургія, реконструкція, спостереження) в межах одного фахівця підвищує ефективність використання ресурсів закладу охорони здоров'я (ЗОЗ),

- Україна рухається у напрямі інтеграції в європейський освітній простір, де хірургічна дерматологія давно є окремим напрямом підготовки, а в Україні – лише формується, що відкриває вікно можливостей для запровадження інноваційної освітньої програми (ОП).

Враховуючи вище викладене, розробка та впровадження ОП зі спеціалізації ХД є обґрунтованим, актуальним та стратегічно необхідним кроком, що відповідає потребам системи охорони здоров'я України, враховує міжнародний досвід, сприяє поліпшенню якості медичних послуг, інтегрує українську медичну освіту до європейського освітнього простору.

МЕТА

Мета нашого дослідження полягала в науковому обґрунтуванні підходів до розробки та впровадження ОП зі спеціалізації «Хірургічна дерматологія» в Україні шляхом аналізу міжнародного досвіду, кваліфікаційної характеристики спеціальності «лікар-хірург дерматолог» для підвищення ефективності медичної допомоги, забезпечення високих стандартів лікування дерматологічних хвороб, які потребують хірургічного втручання, та інтеграції української медичної освіти у європейський освітній простір.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Для реалізації поставленої мети нами проведено SWOT-аналіз (Strengths – сильні сторони, Weaknesses – слабкі сторони, Opportunities – можливості, Threats – загрози) кваліфікаційних вимог до лікаря-хірурга дерматолога на підставі наданої кваліфікаційної характеристики (затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.03.2002 р. № 117 із змінами від 23.04.2021 р.) [3, 6], якими визначено основні функціональні обов'язки, компетентності та професійні навички; порівняльну оцінку підготовки лікарів-хірургів дерматологів у країнах Європейського Союзу (ЄС), США, Великої Британії, Австралії та інших системах охорони здоров'я, яка включала аналіз структури ОП, акцентів підготовки, тривалості та вимог до практики. Використані методи дослідження: контент-аналіз, порівняльний аналіз, експертне оцінювання.

РЕЗУЛЬТАТИ

SWOT-аналіз кваліфікаційних вимог лікаря-хірурга дерматолога на підставі затвердженої

кваліфікаційної характеристики свідчить про значну клінічну та міждисциплінарну різноманітність спеціальності, що потребує нормативного закріплення та визнання нової ролі фахівця [3, 6] (табл. 2).

Таблиця 2

SWOT-аналіз кваліфікаційних вимог до лікаря-хірурга дерматолога на підставі затвердженої кваліфікаційної характеристики (наказ МОЗ України від 29.03.2002 р. № 117)

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
1. Широкий спектр професійних компетентностей (володіння діагностикою та лікуванням шкірних хвороб, виконання малоінвазивних хірургічних втручань, застосування сучасних методів лабораторної та інструментальної діагностики). 2. Комбінування хірургічної та дерматологічної практики (поєднання дерматологічної експертизи з мануальними навичками хірурга забезпечує ефективність у лікуванні новоутворень, рубців, дерматоонкологічних станів). 3. Орієнтація на міждисциплінарну співпрацю (передбачено консультування пацієнтів суміжними фахівцями (онкологи, ендокринологи, алергологи, терапевти, хірурги), що відображає сучасні клінічні підходи). 4. Націленість на професійну етику та комунікацію (передбачено дотримання принципів медичної деонтології, комунікацій з пацієнтами, участь у формуванні здорового способу життя). 5. Участь у процесах управління якістю (лікар бере участь у внутрішньому контролі якості медичної допомоги, аналізі показників діяльності підрозділу).	1. Відсутність чіткої деталізації інноваційних компетентностей (кваліфікаційна характеристика майже не охоплює цифрову дерматологію, телемедицину, штучний інтелект, сучасні IT-інструменти (AI-діагностика, електронна медична документація). 2. Недостатня увага до психосоматичних аспектів (відсутні вимоги щодо компетенцій у сфері психодерматології, емоційної підтримки пацієнтів, особливо при роботі з хронічними або естетично значущими захворюваннями). 3. Невизначеність ролі в естетичній медицині (в умовах зростаючого попиту на естетичні процедури кваліфікаційна характеристика не уточнює межі відповідальності лікаря-хірурга дерматолога у сфері косметології, anti-age терапії). 4. Обмежена згадка про доказову медицину та клінічні настанови (не акцентується вимога до постійного використання клінічних протоколів, доказової бази, алгоритмів прийняття рішень).
Можливості (Opportunities)	**Загрози (Threats)**
1. Модернізація освітньої програми через інтеграцію цифрових компетентностей (можливість доповнити кваліфікаційні вимоги пунктами про володіння телемедичними інструментами, цифровою дерматоскопією, електронними платформами). 2. Розширення ролі у мультидисциплінарних командах (участь у мультидисциплінарному менеджменті онкопацієнтів, пацієнтів з рідкісними генодерматозами, аутоімунними захворюваннями). 3. Участь у дослідженнях та клінічних випробуваннях (підвищення кваліфікації через включення до клінічних досліджень нових методів лікування, застосування AI у діагностиці). 4. Впровадження моделі безперервного професійного розвитку (кваліфікаційні вимоги можуть бути динамічно адаптовані до змін у сфері CPD (continuous professional development) через онлайн-курси, сертифікати, стажування).	1. Високі вимоги до клінічної бази та навантаження (для опанування повного спектра компетенцій потрібне обладнання для мікрохірургії, лазерної терапії, дерматоскопії, цифрових технологій, що не завжди доступне). 2. Конкуренція з фахівцями без формальної підготовки (приватний ринок косметологічних послуг часто заповнюють спеціалісти без медичної освіти, що знижує престиж і підриває довіру до професії). 3. Ризик неузгодженості функціоналу в ЗОЗ (через невизначеність розмежування обов'язків між дерматологом, хірургом і онкологом можливі колізії в розподілі повноважень у закладах). 4. Неврегульованість на нормативному рівні (відсутність чіткої номенклатури спеціальностей може спричинити складнощі з атестацією, сертифікацією).

Сильні сторони кваліфікаційної характеристики лікаря-хірурга дерматолога відображають комплексний підхід до підготовки фахівця, який володіє не лише дерматологічними знаннями, а й хірургічними навичками. Значна увага приділена міждисциплінарній взаємодії, участі у системах управління якістю, що створює передумови для універсалізації ролі фахівця в клінічній практиці.

Слабкі сторони свідчать про архаїчність та обмежену актуальність чинної кваліфікаційної моделі. Вимоги не враховують інноваційні напрями медицини, цифрові інструменти, телемедицину, психосоматичні аспекти, а також не дають чіткого розуміння ролі лікаря у сфері естетичної медицини, що є викликом в умовах ринку, який стрімко змінюється.

Можливості оновлення кваліфікаційної характеристики відкриваються через: впровадження цифрових компетентностей, посилення участі у мультидисциплінарних командах, залучення до наукових досліджень і клінічних випробувань, впровадження моделі безперервного професійного розвитку. Це дозволить зблизити українські стандарти з міжнародними, в тому числі ЄС.

Загрози пов'язані з інституційною та нормативною нестабільністю, обмеженими ресурсами, конкуренцією з некваліфікованими учасниками ринку та відсутністю чітких регламентів щодо розподілу функцій між суміжними фахівцями. Це знижує ефективність реалізації професійного потенціалу лікаря-хірурга дерматолога в системі охорони здоров'я.

Використовуючи відкриті джерела [9-19] нами проведено порівняльну оцінку підготовки лікарів-хірургів дерматологів в Україні та у країнах з розвиненими системами медичної освіти (табл. 3).

Таблиця 3

Порівняльна оцінка підготовки лікарів-хірургів дерматологів в Україні та у країнах з розвиненими системами медичної освіти

Критерії	Україна	Країни ЄС (Франція, Німеччина)	США	Велика Британія	Австралія
1. Загальна структура підготовки					
Базова освіта	6 років	6 років	4 роки бакалаврату; 4 роки медичної школи	5-6 років та отримання MBBS*	6 років та отримання MBBS*
Післядипломна спеціалізація	1,8 міс. навчання в інтернатурі з «Дерматовенерології» або «Дерматовенерології дитячої»	4-5 років резидентури дерматологічної	3 роки резидентури дерматологічної та 1 рік додаткової спеціалізації (на вибір)	2 роки післядипломна загальна підготовка (Foundation training); 4 роки навчання з дерматології (Dermatology training)	7-9 років навчання (Internship, Basic Training, Advanced Training)
Наявність хірургічної дерматології як підспеціальності	9 міс. вторинна спеціалізація «Хірургічна дерматологія»	Як спецкурс в рамках резидентури з можливістю супутньої хірургічної підготовки	1 рік додаткової спеціалізації в резидентурі (Mohs surgery, dermatologic surgery)	Дерматохірургія як частина резидентури	Розширена хірургія включена в курс резидентури (Advanced training)
Загальна тривалість навчання	9 років	10-11 років	13 років	13-15 років	10-14 років
2. Хірургічна складова та естетичний напрям					
Обов'язкова хірургічна підготовка	Обмежена, залежить від програми і клінічної бази, не входить до ОП інтернатури, повинна входити до ОП із спеціалізації ХД	Включена до резидентури	Включено до додаткової спеціалізації (Mohs surgery, dermatologic surgery)	Включено до резидентури з дерматології (Dermatology training)	Включено в курс резидентури (Advanced training)
Mohs-хірургія	Не передбачена як стандартна в ОП інтернатури, повинна входити до ОП із спеціалізації ХД	В окремих центрах після основної спеціалізації	Дуже розвинена, Mohs fellowship 1 рік	Включено у Dermatology training, також Mohs fellowship існує окремо	Включено у Advanced training, також Mohs fellowship існує окремо
Естетична дерматологія	Реалізується здебільшого в приватних закладах, не входить до інтернатури з дерматовенерології, повинна входити до ОП із спеціалізації ХД	Обмежено представлена, зазвичай реалізується з в приватних закладах в рамках резидентури	Широко представлена в приватній практиці, не завжди в рамках резидентури	Часто поза межами базової освіти та резидентури, реалізується в приватних структурах	Часто поза межами базової освіти та резидентури, реалізується в приватних структурах
3. Цифрові інструменти, симулятори та стандарти					
Стандартизовані симуляційні центри	В обмеженій кількості	Добре розвинені (особливо у Франції, Німеччині)	Національні симуляційні центри для резидентів	Розгалужена система тренінгових центрів	Наявність симуляційних навчальних платформ
Цифрові платформи (teledermatology)	Стадія впровадження	Активне використання у діагностиці та освіті	Високий рівень використання	Активно використовує teledermatology	Доступна на національному рівні
Доступ до сучасного обладнання	Неоднорідний, переважно у приватному секторі	Залежить від країни, але в уніфікованих програмах	Високий рівень у акредитованих клініках	Стандартизовано для навчання у акредитованих клінічних базах	Присутній у центрах з акредитацією

Примітки: * – MBBS (скорочення від *Bachelor of Medicine, Bachelor of Surgery*) – це базовий медичний ступінь, який присвоюється випускникам медичних університетів у Великій Британії та багатьох інших країнах, що дотримуються британської освітньої традиції (наприклад, Індія, Австралія, Південна Африка).

У Великій Британії офіційний шлях підготовки лікаря-спеціаліста з ХД після отримання базової медичної освіти (ступеня MBBS – Bachelor of Medicine, Bachelor of Surgery – бакалавр медицини, бакалавр хірургії) включає 2 роки післядипломної загальної клінічної підготовки (Foundation training), яка є обов'язковою для всіх молодих лікарів, і 4 роки спеціалізованої підготовки з дерматології (Dermatology training), яка охоплює клінічну дерматологію, дерматопатологію, онкодерматологію та дитячу дерматологію [14, 18, 19].

В Австралії шлях становлення лікаря-спеціаліста після закінчення медичного факультету (зазвичай MBBS) поділяється на кілька послідовних етапів: Internship (стажування), Basic Training (базова підготовка) і Advanced Training (підвищення кваліфікації), які разом охоплюють від 7 до 9 років післядипломної підготовки. Internship (стажування) – перший післядипломний рік клінічної практики (аналог інтернатури), основна мета якого – набути досвіду в основних спеціальностях: терапія, хірургія, невідкладна допомога. Basic Training (базова підготовка) триває 2-3 роки і залежить від спеціальності, яку вибрав лікар: якщо лікар прагне стати дерматологом, він вступає до Basic Physician Training (базова підготовка лікарів), якщо мета – хірургія, то в Basic Surgical Training (базова хірургічна підготовка). Навчання включає ротації по різних клініках, іспити, навчання з навичок догляду за хворим (bedside skills), управління відділенням (ward management). Advanced Training (підвищення кваліфікації) – це фахова спеціалізація протягом 3-4 років, яка включає поглиблене навчання в обраній спеціальності (дерматологія, онкологія, хірургія), роботу під супервізією в обраній клінічній сфері, проведення досліджень, ведення складних пацієнтів [12, 13].

У США підготовка дерматолога відбувається через резидентуру з дерматології, яка триває 3 роки після 1 року загального клінічного стажування (internship), із можливістю додаткового навчання через fellowship (додаткова спеціалізація). Навчання включає загальну дерматологію, дерматопатологію, дерматоонкологію, дитячу дерматологію, косметологічні процедури. Лікар працює під супервізією, займається діагностикою, лікуванням та процедурами (біопсії, кріотерапія, лазери, тощо). Fellowship (додаткова спеціалізація) – це додаткове вузькоспеціалізоване навчання після основної резидентури, не обов'язкове, але бажане для кар'єри в академії, високоспеціалізованій практиці чи хірургії. До популярних напрямів додаткової спеціалізації відносяться: «Лікування раку шкіри з мікроскопічним контролем країв», «Морфологічна діагностика шкірних хвороб», «Діти з вродженими/набутими дерматозами», «Лазери, ін'єкції, естетика (через приватні практики)» [9, 10, 11].

Навчання з хірургічної дерматології (dermatologic surgery, surgical dermatology) у країнах ЄС є частиною загальної підготовки з дерматовенерології, але може включати окремі модулі або курси з хірургічних навичок, особливо в естетичній та онкологічній дерматології. Спеціалізація з дерматовенерології (Dermatology residency) триває 4-5 років, включає загальну дерматологію, дерматопатологію, венерологію та хірургічну дерматологію (обов'язковий компонент) – навчання простим хірургічним втручанням (видалення новоутворень, біопсії, кріодеструкція, електрокоагуляція, накладання швів). Поглиблені курси з естетичної хірургії, Mohs-хірургії, лазерної хірургії є необов'язковими і тривають 6-24 місяці [15, 16, 17].

У відповідності до результатів аналізу можна стверджувати, що у розвинених країнах (ЄС, США, Велика Британія, Австралія) наявна чітко структурована багаторічна резидентура з опцією субспеціальності «Хірургічна дерматологія», інтегрована в практику високотехнологічних клінічних баз із розвиненою інфраструктурою симуляцій, що є стандартом для підготовки висококваліфікованих фахівців з ХД.

Підготовка лікаря-хірурга дерматолога в Україні залежить від освітнього закладу та клінічної бази [1, 2, 7]: хірургічна підготовка обмежена і потребує підсилення, використання високотехнологічного обладнання є нерівномірним і залежить від клініки, опанування естетичних методик відбувається переважно за межами державної системи, а впровадження симуляційних навчальних технологій в ХД знаходиться на початковому етапі.

Розробка сучасної ОП з підготовки лікаря-хірурга дерматолога має базуватись на кваліфікаційних вимогах як формальній основі професії, та міжнародному досвіді як орієнтирі для інтеграції інновацій, цифрових навичок і мультидисциплінарного підходу.

ДИСКУСІЯ

Аналіз чинної кваліфікаційної характеристики (наказ МОЗ № 117 від 29.03.2002 р.) демонструє, що вона охоплює фундаментальні професійні компетентності, які можуть бути адаптовані до освітніх цілей (діагностика шкірних захворювань, хірургічні втручання, взаємодія з пацієнтом, етичні засади, участь у внутрішньому контролі якості). Проте відсутня деталізація сучасних вимог, що ускладнює відповідність підготовки лікаря потребам ринку медичних послуг [3, 7].

На підставі вивчення моделей підготовки в країнах ЄС (Німеччина, Франція), США, Великій Британії та Австралії можна виділити такі ключові напрями інтеграції міжнародного досвіду: модульна структура навчання, орієнтація на клінічну практику

та симуляційне навчання, включення цифрових компетентностей, мультидисциплінарність та доказова медицина, безперервне професійне навчання [9-19]. Це дозволить забезпечити конкурентоспроможність українських фахівців, відповідність міжнародним стандартам і запитам пацієнтів XXI століття.

Програму вторинної спеціалізації складено робочою групою Державної наукової установи «Центр інноваційних технологій» Державного управління справами (далі – ДНУ «ЦІТОЗ» ДУС) відповідно до наказів МОЗ України «Про затвердження переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями» від 25.11.2022 року № 2136 та «Про подальше удосконалення системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку фахівців з фаховою передвищою, початковим рівнем (короткий цикл) та першим (бакалаврським) рівнем вищої медичної і фармацевтичної освіти та магістрів з медсестринства» від 10.11.2022 року № 2016, Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників» (із змінами) від 14.07.2021 р. № 725, наказу МОЗ України від 23.04.2021 р. № 799 «Про затвердження Змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 «Охорона здоров'я» [3, 4, 5, 6, 8].

Запропонована нами ОП спеціалізації з ХД представлена чітко структурованими навчальними модулями, адаптованими до актуальних клінічних, технологічних та комунікативних потреб (табл. 4).

Таблиця 4

Перелік освітніх компонент освітньої програми спеціалізації «Хірургічна дерматологія» ДНУ «ЦІТОЗ» ДУС

Код освітньої компоненти	Компоненти освітньої програми
1. Обов'язкові компоненти програми підготовки	
ОК1	Основи соціальної гігієни та організація хірургічної дерматологічної допомоги населенню. Етика і деонтологія в професійній діяльності лікаря
ОК2	Питання анатомії, фізіології, біохімії людини, основи дерматопатології
ОК3	Загальні питання хірургічної дерматології, принципи диференційної діагностики та лікування шкірних захворювань
ОК4	Новоутворення шкіри, підшкірної клітковини та видимих слизових оболонок: методи діагностики, план лікування та тактика ведення пацієнтів
ОК5	Застосування апаратних та оперативних методів лікування патологічних процесів шкіри, підшкірної клітковини та видимих слизових оболонок
ОК6	Інфекційні та паразитарні хвороби шкіри. Профілактика інфекцій та інфекційний контроль в ЗОЗ
ОК7	Естетична дерматологія: естетичні недоліки, методи діагностики, методи корекції та лікування, принципи косметичного догляду за шкірою
ОК8	Основи клініки, діагностики та принципи терапії уражень шкіри при захворюваннях внутрішніх органів і систем, а також порушеннях обміну речовин.
2. Додаткові програми	
ОК9	Організація невідкладної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях
ОК10	Медицина невідкладних станів
ОК11	СНІД і вірусні гепатити
ОК12	Особливо небезпечні інфекції
ОК13	Протидія насильству в сім'ї
ОК14	Психосоматика і професійне вигорання в клініці хірургічної дерматології

При розробці ОП з ХД ми актуалізували реалізацію інноваційних напрямів в ХД, а саме: підготовку з дерматохірургії (включаючи онкологічну хірургію шкіри) та естетичної медицини як окремі навчальні модулі ОП, уніфікований доступ до сучасного обладнання шляхом посилення практичної складової навчання, тим самим забезпечуючи інтеграцію сучасних цифрових інструментів в освітній процес (дерматоскопічні симулятори, VR (Virtual Reality – віртуальна реальність) /AR (Augmented Reality – доповнена реальність) в хірургії, теледерматологічні платформи).

До реалізації ОП нами долучено додаткову клінічну базу за напрямом ОК 7, яка дозволяє повноцінно поглиблене вивчення та практичне опрацювання інноваційних методик естетичної медицини (ін'єкційні технології, апаратна косметологія, мініінвазивна хірургія та інших).

Також до ОП включено допоміжну дисципліну ОК 14, що обумовлено зростаючою актуальністю питань естетичної частини хірургії не тільки як фізіологічного впливу на зовнішній вигляд пацієнтів, але й врахування глибокого психологічного підґрунтя мотивів пацієнта:

Інтегральна компетентність ОП чітко формулює головну мету – здатність надавати високоякісну медичну допомогу при складних дерматологічних, хірургічних, онкологічних та системних шкірних захворюваннях. Вона узгоджується з сучасною моделлю «лікар як експерт і координатор медичної

допомоги». Загальні компетентності (ЗК) охоплюють правову обізнаність (ЗК 01, ЗК 02), критичне та клінічне мислення (ЗК 06, ЗК 13), цифрову грамотність (ЗК 05), етичні норми (ЗК 07, ЗК 13), навички спілкування (ЗК 04), безперервний професійний розвиток (ЗК 03). Таким чином, в ОП успішно інтегровані ключові елементи медичної освіченості, діагностики та мультимодального мислення.

Організаційно-управлінські компетенції (ОУК) за ОП спрямовані на розвиток лідерства, командної взаємодії, етичного управління, впровадження інновацій та системного мислення (ОУК 01-ОУК 10).

Блок професійних компетентностей (ПК) є найбільш насиченим і охоплює: клініко-діагностичну експертизу (ПК 10-ПК 20), хірургічні втручання та сучасні методи лікування (ПК 21-ПК 30), знання медичного менеджменту та законодавства (ПК 01-ПК 09). ПК багатовекторні, охоплюють інтердисциплінарні аспекти та чітко відповідають реальним клінічним сценаріям сучасного лікаря-хірурга дерматолога.

В свою чергу, програмні результати навчання (ПРН) відображають інтеграцію клінічної та дослідницької діяльності, підкреслюють практичну застосовність знань (ПРН 1-3), інноваційність мислення (ПРН 5-6), саморозвиток і професіоналізм (ПРН 9, ПРН 14), організаційні й комунікативні навички (ПРН 10-12), використання цифрових інструментів (ПРН 4, ПРН 12).

ОП впроваджується в ДНУ «ЦІТОЗ» ДУС, наразі, завершують навчання 20 слухачів, 95% (19 слухачів) яких навчання за ОП «повністю задовольняє» і 5% (1 слухач) «скоріше задовольняє, ніж не задовольняє», що підкреслює можливості запропонованої ОП в формуванні як клінічного експерта, так і управлінця та інноватора у сфері хірургічної дерматології.

ВИСНОВКИ

Чинна кваліфікаційна характеристика лікаря-хірурга дерматолога має ряд сильних сторін: інтеграцію хірургічних та дерматологічних знань, міждисциплінарний підхід і фокус на участі у системах якості. Водночас вона є застарілою, недостатньо деталізованою в частині сучасних цифрових, естетичних та мультидисциплінарних компетентностей. SWOT-аналіз чинної кваліфікаційної характеристики виявив потенціал для оновлення освітньої моделі через впровадження цифрових інструментів, розвиток симуляційного навчання, телемедицини, участі в клінічних дослідженнях, а також поглиблення компонентів естетичної медицини. Водночас існують зовнішні загрози, зокрема нормативна нестабільність, ринкова конкуренція з некваліфікованими фахівцями та слабка регламентація меж професійної відповідальності.

Міжнародний досвід (Велика Британія, США, Австралія, ЄС) свідчить про високий ступінь стандартизації підготовки лікаря-хірурга дерматолога: багаторічна резидентура, модульна побудова ОП, чітке розділення клінічної, хірургічної та естетичної практики, доступ до симуляційних центрів. Це дозволяє формувати фахівця нового покоління з високим рівнем клінічної автономії та мультифункціональності.

Розроблена в ДНУ «ЦІТОЗ» ДУС освітня програма з хірургічної дерматології, адаптована до нових вимог, успішно інтегрує такі елементи, як: навчальні модулі з естетичної та онкологічної дерматохірургії, цифрові симуляційні технології, теледерматологію та психологічні аспекти естетичного впливу, модуль безперервного професійного розвитку.

Запропонована ДНУ «ЦІТОЗ» ДУС модель ОП сприяє формуванню лікаря-хірурга дерматолога як фахівця з глибокими міждисциплінарними знаннями, високим рівнем клінічної, етичної, організаційної та цифрової компетентності, здатного працювати в умовах швидко змінюваного ринку медичних послуг.

Результати пілотного впровадження ОП свідчать про її високу ефективність і схвальну оцінку здобувачів, що підтверджує доцільність масштабування такої моделі в системі медичної освіти України.

Перспективи подальших досліджень. Серед перспективних напрямів розвитку представленої теми можна відмітити:

– необхідність нормативно-правового визнання спеціальності ХД (розробка державного стандарту вищої освіти за спеціальністю ХД (рівень магістра, інтернатура),

– визначення меж професійної відповідальності, які відрізняють цю спеціальність від дерматовенерології, пластичної та загальної хірургії);

– освітня інтеграція з європейським простором (гармонізація програми з Європейською рамкою кваліфікацій, вибудова логіки навчання – від базових знань до спеціалізованих компетентностей; впровадження модульної резидентури, як у ЄС);

– технологічна трансформація підготовки (інтеграція VR/AR, штучного інтелекту, телемедицини в освітній процес (для дерматоскопії, дерматохірургії, прийняття клінічних рішень), розширення симуляційних методик навчання (робота з ускладненнями, моделювання ризиків), створення цифрової платформи безперервного професійного розвитку);

– науковий і міжнародний розвиток (створення наукових центрів та міждисциплінарних

кафедр, активна участь у міжнародних клінічних дослідженнях, публікаційна активність).

Перспективи свідчать про високу динаміку формування нової клінічної спеціальності, яка перебуває на перетині класичної медицини, високих технологій, психосоціального підходу та ринку медичних послуг. За умови належного нормативного, освітнього та професійного супроводу, лікар-хірург дерматолог може стати однією з ключових фігур в сучасній системі персоналізованої медицини в Україні.

ДОТРИМАННЯ ЕТИЧНИХ НОРМ

Дана стаття базується на аналізі публічно доступних даних, опублікованих у базах даних. Під час роботи не використовувалися дані, що можуть ідентифікувати пацієнтів, а також не було необхідності отримання схвалення від етичного комітету, оскільки дослідження не включало нові клінічні втручання чи первинний збір інформації про пацієнтів.

Автори дотримувались етичних принципів Гельсінської декларації Всесвітньої медичної асоціації та міжнародних стандартів для публікацій у медичних журналах, включаючи рекомендації ICMJE (Міжнародного комітету редакторів медичних журналів).

Жоден елемент роботи не містить плагіату чи фабрикації даних. Всі джерела інформації відповідно процитовані та належним чином оформлені.

ФІНАНСУВАННЯ ТА КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Статтю підготовано в ході реалізації завдань науково-дослідної роботи наукового відділу організації медичної допомоги Державної наукової установи «Центр інноваційних технологій охорони здоров'я» Державного управління справами – «Медико-соціальне обґрунтування, розробка та запровадження моделі «Центр інноваційних технологій охорони здоров'я» на основі триєдності науки, освіти та практики в роботу багатопрофільного закладу охорони здоров'я і визначення її ролі у формуванні єдиного медичного простору» (термін виконання 2025-2029 рр., № державної реєстрації 0125U0000318).

ВНЕСОК АВТОРІВ

Дячук Д. Д.[A, F]

Ошивалова О. О.[B, D]

Зюков О. Л.[E]

REFERENCES

1. Zaporizkyi derzhavnyi medyko-farmatsevtychnyi universytet. (2025, July 25). Spetsializatsiia «Khirurhichna dermatolohiia». Retrieved July 25, 2025, from https://mphu.edu.ua/p_2279
2. Kyivskyi medychnyi universytet. (2025, July 25). Spetsializatsiia «Khirurhichna dermatolohiia». Retrieved July 25, 2025, from https://kmu.edu.ua/cikl-specializaci%D1%97-xirurgichna-dermatologiya/
3. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. (2002, March 29). Nakaz № 117: Dovidnyk kvalifikatsiinykh kharakterystyk profesii pratsivnykiv. Vypusk 78 «Okhorona zdorovia» (iz zminamy vid 24.02.2025). Retrieved July 25, 2025, from https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va117282-02
4. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. (2022, November 25). Nakaz № 2136: Pro zatverdzhennia pereliku tsykliv spetsializatsii ta tematychnoho udoskonalennia za likarskymy ta farmatsevtychnymy spetsialnostiamy. Retrieved July 25, 2025, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1555-22
5. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. (2022, November 10). Nakaz № 2016: Pro podalshe udoskonalennia systemy pisliadyplomnoi osvity ta bezperervnoho profesiinoho rozvytku fakhivtsiv… Retrieved July 25, 2025, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0039-23
6. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. (2021, April 23). Nakaz № 799: Pro zatverdzhennia Zmin do Dovidnyka kvalifikatsiinykh kharakterystyk profesii pratsivnykiv. Vypusk 78 «Okhorona zdorovia». Retrieved July 25, 2025, from https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0799282-21
7. Natsionalnyi universytet okhorony zdorovia Ukrainy im. P. L. Shupyka. (2025, July 25). Navchalni prohramy pisliadyplomnoi osvity. Retrieved July 25, 2025, from https://nmapo.edu.ua
8. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2021, July 14). Postanova № 725: Pro zatverdzhennia Polozhennia pro systemu bezperervnoho profesiinoho rozvytku medychnykh ta farmatsevtychnykh pratsivnykiv (iz zminamy). Retrieved July 25, 2025, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-2021
9. Accreditation Council for Graduate Medical Education. (2025, July 25). Dermatology residency program requirements. Retrieved July 25, 2025, from https://www.acgme.org
10. American Board of Dermatology. (2025, July 25). Certification and training requirements. Retrieved July 25, 2025, from https://www.abderm.org
11. American College of Mohs Surgery. (2025, July 25). Mohs fellowship training. Retrieved July 25, 2025, from https://www.mohscollege.org

12. Australasian College of Dermatologists. (2025, July 25). Training program overview. Retrieved July 25, 2025, from https://www.dermcoll.edu.au
13. Australian Medical Council. (2025, July 25). Recognition of specialist qualifications. Retrieved July 25, 2025, from https://www.amc.org.au
14. British Association of Dermatologists. (2025, July 25). Education and training resources. Retrieved July 25, 2025, from https://www.bad.org.uk
15. Collège des enseignants en dermatologie de France. (2025, July 25). Formation en dermatologie. Retrieved July 25, 2025, from https://cedef.org
16. Deutsche Dermatologische Akademie. (2025, July 25). Fortbildungsangebote und Zertifikate. Retrieved July 25, 2025, from https://derma.de
17. European Union of Medical Specialists. (2025, July 25). Section of dermatology and venereology. Retrieved July 25, 2025, from https://uems.eu
18. General Medical Council. (2025, July 25). Specialist registration and CPD guidance. Retrieved July 25, 2025, from https://www.gmc-uk.org
19. Joint Royal Colleges of Physicians Training Board. (2025, July 25). Dermatology curriculum. Retrieved July 25, 2025, from https://www.jrcptb.org.uk/specialties/dermatology

Abstract

TRAINING OF DERMATOLOGIC SURGEONS: CONCEPT OF THE EDUCATIONAL PROGRAM IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

Dmytro D. Diachuk, Olena O. Oshyvalova, Oleg L. Ziukov

State Institution of Science «Center of innovative healthcare technologies» State Administrative Department, Kyiv, Ukraine

Introduction. The growing demand for comprehensive treatment of dermatological diseases requiring surgical intervention, the development of aesthetic and oncological dermatology, as well as the integration of digital technologies into clinical practice, underscore the need to establish a specialized educational program in surgical dermatology in Ukraine aligned with European standards.
Aim. To substantiate approaches to the development and implementation of a specialization program in «Surgical Dermatology» in Ukraine, based on the analysis of qualification requirements and international experience, with the goal of enhancing the effectiveness of medical care and integrating Ukrainian medical education into the European educational space.
Materials and methods. The study involved analysis of the current qualification characteristics for the specialty «dermatologic surgeon» (Order of the Ministry of Health of Ukraine No. 117 dated 29.03.2002), international training models for dermatologic surgeons (EU, United Kingdom, USA, Australia), and a SWOT analysis of relevant competencies. Research methods included content analysis, comparative analysis, and expert evaluation.
Results. Strengths and weaknesses of the current qualification for dermatologic surgeons were identified, including broad clinical competencies and interdisciplinary focus, alongside insufficient coverage of digital, psychosomatic, and aesthetic aspects. Opportunities for program development were identified through the integration of modern technologies, cross-sectoral collaboration, and a continuous professional development model. Prospects for adapting European approaches to dermatologic surgery training in Ukraine were substantiated.
Conclusions. The development of an educational program in the specialization «Surgical Dermatology» should be based on harmonizing Ukrainian qualification requirements with international standards, which will enhance the quality of medical care and contribute to the professional recognition of physicians within the European space.

Keywords: **surgical dermatology, educational program, dermatologic surgeon, qualification characteristics, international experience, medical education, integration**

Received: 21.05.2025
Accepted: 13.10.2025